

ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

THE VALUES OF THE EUROPEAN UNION: A PROTECTION MECHANISM AND CURRENT SITUATION

Кузьміна В.О., студентка IV курсу
факультету адвокатури

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Засць Є.Ю., студентка IV курсу
факультету адвокатури

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню питань захисту спільних цінностей Європейського Союзу, характеристиці механізмів, що запроваджуються задля їх підтримання, встановленню дієвості таких інструментів натеper. Особлива увага приділена значенню спільних цінностей для належного функціонування Європейського Союзу на прикладі їх відбиття в Договорах Європейського Союзу.

Метою статті є характеристика всіх механізмів забезпечення цінностей Європейського Союзу, як більш жорстких, так і більш м'яких, що застосовуються до основного механізму, передбаченого статтею 7 Договору про Європейський Союз.

Окреслення питань цінностей, що наслідуює Європейський Союз, і характеристика відповідальності, яка може настати за їх порушення, актуальні для України нині, оскільки наша держава ставить за мету стати учасницею Європейського Союзу й уже встановила в Угоді про асоціацію, що вона визнає спільні цінності Європейського Союзу й розділяє їх.

У роботі проаналізована стаття 7 Договору про Європейський Союз, яка передбачає дві окремі процедури щодо вжиття заходів за явної загрози серйозного порушення цінностей і в разі констатації існування серйозного й стійкого порушення, досліджена їх мета й значення. До того ж авторами було запропоновано розглянути один із механізмів, що застосовується до статті 7 Договору про Європейський Союз – Rule of law framework, його необхідність у сучасному світі й окреслено етапи його застосування. На аналізі такого інструменту Європейського Союзу було вказано, що Rule of law framework і схожі механізми, що застосовуються до процедури, яка передбачає накладення санкцій на держави-члени, є м'яким способом розв'язання питань, який ставить за мету ведення діалогу між Європейським Союзом і державами-членами для уникнення критичної ситуації, визначеної статтею 7 Договору про Європейський Союз.

У результаті проведеного дослідження було зроблено висновок, що доповнюючі механізми забезпечення спільних цінностей Європейського Союзу можуть надавати ефективний результат, але лише в тому випадку, коли держава-порушниця виконує рекомендації, надані Європейською Комісією, і така процедура доцільна й не розтягується на невизначений період, не даючи жодного результату.

Ключові слова: Європейський Союз, цінності, механізм захисту, Rule of law framework.

The article is devoted to the study of the protection of common values of the European Union, the characteristics of the mechanisms that are introduced to maintain them, and the establishment of the effectiveness of such tools today. Considerable attention is paid to the importance of common values for the proper functioning of the European Union on the example of their reflection in EU treaties.

The purpose of the article is to characterize all mechanisms for ensuring EU values, both tougher and more lenient, applied to the main mechanism provided for in Article 7 of the Treaty on European Union.

Defining issues of values that follow the EU and describing the responsibility that may arise for their violation is relevant for Ukraine today, since our state aims to become a member of the EU and has already established in the association agreement that it recognizes the common values of the EU and shares them.

The paper analyzes Article 7 of the TEU, which provides for two separate procedures for taking measures in case of a clear threat of serious violation of values and when stating the existence of a serious and persistent violation, examines their purpose and significance. In addition, the authors were asked to consider one of the mechanisms applicable to Article 7 TEU – the Rule of law framework, its necessity in the modern world and outline the stages of its application. In the analysis of this EU tool, it was pointed out that the Rule of law framework and similar mechanisms applied to the procedure providing for the imposition of sanctions on member states are a soft way to resolve issues, which aims to conduct a dialogue between the EU and member states in order to avoid a critical situation defined by Article 7 of the TEU.

As a result of the study, it was concluded that complementary mechanisms for ensuring the common values of the EU can provide an effective result, but only if the offending state complies with the recommendations provided by the European Commission, and a procedure does not stretch indefinitely without any result.

Key words: European Union, values, protection mechanism, Rule of law framework.

Постановка проблеми. Європейський Союз (далі – ЄС, Союз) більшістю вчених розглядається як унікальний суб'єкт права, якісно нове утворення, що не має жодних аналогів. Така специфіка зумовлює й відмінне правове регулювання, що запроваджує, зокрема, власну систему цінностей. Така система окреслює фундамент роботи ЄС, із чого випливає, що вона має координувати держави-члени в їх діяльності, слугує однією з підстав для об'єднання країн в економічних, політичних та інших питаннях, тобто є певним засобом гармонізації правових систем різних держав у спільних сферах відання, і в цілому відбиває моральні начала розвитку ЄС.

Отже, цінності відіграють важливу роль у функціонуванні Європейського Союзу, що також підтверджується необхідністю їх «запровадження в життя» державою, котра має намір вступити до Союзу. Однак, незважаючи

на закріплення обов'язку дотримуватися таких «орієнтирів», загроза їх порушення існує завжди й може виникнути в будь-який момент. Одним із головних завдань ЄС є: запровадити механізми, котрі б допомогли уникнути такої обстановки на території ЄС, що могла б схарактеризуватися як «недотримання цінностей Європейського Союзу» або «існування явної загрози їх серйозного й стійкого порушення»; впровадити процедури запобігання та контролю за дотриманням державами-членами визначених цінностей і встановлення відповідальності для тих, хто сприяє виникненню вказаних ситуацій.

Оскільки у 2014 році Україна котрий раз наголосила на своєму бажанні стати учасницею Європейського Союзу, уклавши Угоду про Асоціацію, наслідування та підтримання цінностей ЄС є одним із ключових аспектів задля досягнення такої мети. Можемо констатувати, що укра-

їнськими науковцями було присвячено не досить уваги викладенню вказаних питань, залишаються відкритими більшість із них, зокрема щодо механізмів забезпечення виконання державами-членами своїх зобов'язань у сфері підтримання цінностей Європейського Союзу й настання відповідальності за відходження від таких зобов'язань.

Мета статті. Дослідження механізму захисту цінностей Європейського Союзу й окреслення актуальних проблем, які виникають на шляху функціонування такого механізму.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на значення цінностей задля підтримання належного правопорядку й функціонування Європейського Союзу, необхідним було відповідне закріплення такого переліку для підкреслення їх значущості. Вперше на нормативному рівні така дефініція з'являється в преамбулі Хартії основоположних прав ЄС від 07 грудня 2000 року, але юридичної сили вона набула лише з моменту набрання чинності Лісабонським договором у 2009 році, яким також встановлюється поняття цінностей Європейського Союзу, зазначається їх перелік і механізми забезпечення. До того ж у договорах використовувалась інша категорія – основоположні принципи, які й нині залишаються необхідними задля проведення належних інтеграційних процесів.

Стаття 2 Договору про Європейський Союз (далі – ДЄС) встановлює, що цінностями, на яких заснований Союз, є: повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права й дотримання прав людини, зокрема щодо осіб, які належать до меншин. Після вказаного переліку доречно й не менш цінне зазначення того, що такі цінності спільні для держав-членів у рамках суспільства, яке характеризується плюралізмом, недискримінацією, терпимістю, справедливістю, солідарністю та рівністю жінок і чоловіків [1].

Отже, з таких положень можемо визначити важливу ознаку для характеристики перелічених цінностей – спільність для держав членів, в яких наявний суспільний лад, що відповідає єдиним характеристикам. Така єдність для всіх держав-членів ще раз наголошує на тому, що цінності пронизують правові системи кожної з держав-членів ЄС і сприяють гармонізації різних правопорядків задля приведення їх до єдиних стандартів.

Для підтвердження значення цінностей Європейського Союзу в його правопорядку доречно буде згадати положення статті 3 ДЄС, що визначає як ціль Союзу сприяння миру, своїм цінностям і добробуту своїх народів [1]. До речі, визначальним є встановлення правила, щодо якого Союз у відносинах з іншим світом затверджує та просуває свої цінності й інтереси, котрі закріплюються частиною 5 статті 3 ДЄС. Уважаємо, що такою нормою було підкреслено важливість цінностей Європейського Союзу й наголошення на невідворотному їх слідуванні у всіх відносинах. Унаслідок закріплення таких положень ДЄС у науковій літературі Європейський Союз називають «Спільнотою цінностей» [2, с. 36].

На значенні цінностей наголошується й у частині 1 статті 49 зазначеного вище документу, яка встановлює вимогу до держави, що бажає стати членом Європейського Союзу, поважати й взяти обов'язок щодо впровадження в життя цінностей, котрі вказані статтею 2 ДЄС [1]. Ця норма окреслює, що майбутній учасник Союзу має повністю поділяти настанови ЄС і бути готовим до взяття на себе зобов'язань щодо підтримання правопорядку, який не порушує цінностей Союзу.

Зокрема, в преамбулі Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом визнається, що ключовими елементами цієї угоди є спільні цінності, на яких побудований Європейський Союз, і наводиться перелік цінностей, передбачених статтею 2 ДЄС [3]. Отже, на прикладі України прослідковуємо один із проявів статті 49 ДЄС щодо необхідності слідування спільним цінностям для майбутніх учасників Союзу.

Там, де наявна велика кількість учасників, завжди існує ризик порушення основних «правил гри». У випадку, що розглядається в науковій роботі, завжди існує ризик порушення державами-членами встановлених зобов'язань, що вони взяли на себе.

Для таких випадків необхідно забезпечити механізм відповідальності, яку мають нести держави-учасниці в разі порушення або за явної загрози такого серйозного порушення основних цінностей Європейського Союзу. Відповідальність відіграє подвійну роль: з одного боку, це санкція щодо країни-порушниці, з іншого, – це попередження для інших країн, яке наявно ілюструє, що чекає на тих, хто не дотримується встановленого правопорядку, тобто також виконується превентивна функція, не менш вартісна від каральної.

Механізм відповідальності за порушення статті 2 ДЄС встановлений статтею 7 цього ж Договору й передбачає 2 рівні відповідальності:

1) коли існує явна загроза серйозного порушення державою-членом цінностей, передбачених статтею 2 ДЄС;

2) коли констатується наявність серйозного й стійкого порушення цінностей, передбачених статтею 2 ДЄС.

Такі ситуації хоча й передбачені однією статтею, але являють собою зовсім різні механізми встановлення порушення та визначення відповідальності для держави-члена. Спільним у таких процедурах є передбачення чіткої взаємодії інституцій Європейського Союзу, уповноважених на її проведення. Причому такі механізми можуть застосовуватися як один за одним, окреслюючи єдину послідовну процедуру, так і із самого початку може бути застосована одразу частина 2 за серйозності ситуації [4, с. 309].

Стаття 7 ДЄС у частині 1 встановлює, що за вмотивованою пропозицією однієї третини держав-членів, Європейського Парламенту чи Європейської Комісії Рада ЄС, діючи на основі більшості із чотирьох п'ятих від своїх членів і після погодження з Європейським Парламентом, може констатувати наявність ризику серйозного порушення державою-членом цінностей, зазначених у статті 2. Перед тим, як встановити таку загрозу, Рада ЄС заслуховує відповідну державу-учасницю та може надати їй рекомендації, діючи відповідно до тієї самої процедури. Рада регулярно перевіряє, чи залишаються в силі причини, котрі викликали прийняття такого рішення [1].

Можемо зазначити, що частина 1 передбачає «м'якішу» процедуру, адже й підстави не такі критичні, як у частині 2, і результат застосування цієї процедури передбачає лише направлення рекомендацій державі-порушниці й надає право Раді ЄС здійснювати перевірку наявності підстав, що викликали порушення. Тому процедуру, передбачену частиною 1, можна схарактеризувати як превентивну або як механізм попередження щодо загрози стійкого й серйозного порушення цінностей, передбачених статтею 2 ДЄС.

Частина 2 статті 7 ДЄС окреслює процедуру, відповідно до якої Європейська Рада, діючи одногосно за пропозицією однієї третини держав-членів або Європейської Комісії та після погодження з Європейським Парламентом, може встановити наявність серйозного й стійкого порушення державою-членом ЄС цінностей, передбачених статтею 2 Договору, запропонувавши державі для початку надати будь-які зауваження із цього питання [1].

Аналізуючи цю статтю, констатуємо, що після виконання вимог частини 2 Рада ЄС може прийняти рішення щодо призупинення окремих прав, які впливають із застосування Договорів до відповідної держави-учасниці, у тому числі право голосу представника уряду держави-члена ЄС у Раді ЄС.

Отже, частиною 2 передбачаються суворіші заходи відповідальності, які від рівня рекомендацій можуть перейти до реальних обмежень прав держав-учасниць, що не дотримуються своїх зобов'язань.

Оскільки наслідки більш відчутні, стаття 7 (2) ДЕС надає обов'язок Раді ЄС урахувати їх для прав та обов'язків фізичних та юридичних осіб. Установлюється процедура зміни рішення або припинення застосування заходів, які були прийняті.

Процедура виглядає на перший погляд досить дієвою, адже вона встановлює чіткі вимоги щодо можливості ініціювання такого рішення, його прийняття, зазначає як «м'який» спосіб розв'язання проблеми, який не передбачає значних обмежень у правах держави-члена, так і суворіший, що вже спрямований на дійсну «кару». Але не можемо не звернути увагу на те, що не деталізується, як направляються рекомендації, що вони мають містити, як саме відбувається перевірка наявності підстав, які викликали констатацію факту порушення, за якими критеріями розв'язується питання щодо призупинення прав, в який спосіб буде проводитися перевірка Радою ЄС наявності обставин, що викликали порушення, і ряд інших питань, котрі з'являються під час вивчення тематики. Тобто одним зі значних недоліків такої процедури є недостатня конкретизація застосування статті 7 ДЕС.

У науковому полі звертається увага на те, що механізми, передбачені статтею 7 ДЕС, досить високі й майже нереальні для застосування. Багато хто вважає, що це – «ядерна» опція для ЄС, і політичні наслідки її застосування наймовірно токсичні, саме через це застосування статті 7 тривалий час вважалося політично нездійсненним, про що зазначає Марія Флетчер у своїй роботі [5].

У Повідомленні від Європейської Комісії до Європейського Парламенту й Ради ЄС «Новий механізм ЄС для посилення верховенства права» /* COM/2014/0158 final */ зазначається, що поріг для активації обох механізмів досить високий, що наголошує на їх характері «останньої інстанції» для застосування до держав-членів, які здійснили порушення [6]. Якщо аналізувати таку тезу, то виходить, що до статті 7 мають бути застосовані інші процедури, які не допустять виникнення системної загрози спільним цінностям Європейського Союзу.

Функціонуванню механізму, передбаченого статтею 7 ДЕС, також було присвячено дослідження І. Забокрицького [7, с. 171–172], який проаналізував думки закордонних вчених із питання. Зокрема, опрацьовано досить критичну працю Д. Коченова, який підсумував, що помилковим є погляд на статтю 7 ДЕС як на «ядерну опцію» з боку інституцій ЄС і держав-членів, оскільки така позиція виявляється у спробах розв'язати проблеми, які мали б вирішуватися статтею 7 ДЕС, за допомогою інших засобів, тобто шляхом розробки інших механізмів і підходів, припускаючи, що стаття 7 не підлягає застосуванню. Застосування альтернативних процедур і витрата великої кількості часу на їх створення підірвали статтю 7 та її ефективність у цілому, зазначає Д. Коченов.

Автором була висловлена позиція з приводу того, що інституції ЄС замість застосування статті 7 Договору про Європейський Союз займалися іншими процедурами, наприклад, Європейська Комісія замість того, щоб ініціювати процедуру статті 7 ДЕС, на що вона правомочна в обох випадках, запровадила Rule of law framework як механізм забезпечення верховенства права; Рада замість того, щоб працювати з іншими інституціями в рамках статті 7, почала щорічний діалог щодо верховенства права; Європейський Парламент, який міг би ініціювати процедуру статті 7 (1) ДЕС, приготував детальну пропозицію щодо того, як оновити чинну структуру гарантування дотримання цінностей; певні держави-члени ЄС замість того, щоб ініціювати статтю 7 ДЕС, що вони могли зробити однією третьою, були зайняті написанням листів до Європейської Комісії з проханням вчинити певні дії [9, с. 11].

Отже, автор вважає, що застосування всіх процедур до статті 7 ДЕС марне й перетворює зазначений механізм на формальну статтю, яка не застосовується на практиці.

Така позиція дійсно досить критична, але з нею не можна погодитися в аспекті того, що стаття 7 майже незастосовна саме через існування «м'якіших» процедур, які регулюють схожі питання.

Сам факт існування процедур, передбачених частиною 1 і 2 статті 7 ДЕС і можливістю її застосування, слугує превенцією вчинення порушень спільних цінностей ЄС, оскільки зображує, які наслідки настануть через відповідне порушення. Але чи дієвий такий авторитетний вплив на держави-члени, які розуміють, що стаття на практиці не застосовується, а застосовуються процедури діалогу й м'якого розв'язання проблеми, – вже інше питання.

Як було зазначено до цього, інституції Європейського Союзу створили процедури, спрямовані на недопущення ситуації, яка веде до застосування статті 7 Договору про Європейський Союз, тобто вони допомагають знайти розв'язання проблеми разом із державою-учасницею ЄС у мирний спосіб до можливого застосування санкцій.

Пропонуємо в загальних рисах розглянути один із таких механізмів, спрямований на забезпечення верховенства права в тих чи інших країнах.

Підставою для запровадження механізмів щодо підтримання верховенства права була стурбованість Європейського Союзу через останні події в деяких державах-членах, унаслідок чого був зроблений висновок, що відсутність поваги до такого основоположного принципу, як верховенство права та, як наслідок, до фундаментальних цінностей, які мають за мету захищати верховенство права, може викликати серйозне занепокоєння. Також як одну з передумов запровадження механізму забезпечення верховенства права в державах-членах Європейська Комісія у своєму Повідомленні визначає щорічну промову до Європейського Парламенту про стан Союзу у 2012 році, під час якої президент Баррозу сказав, що необхідний краще розроблений набір інструментів, а не лише альтернатива між «м'якою силою» політичного переконання та «ядерним» варіантом статті 7 ДЕС [6].

Такий вислів становить інтерес, оскільки до нього одразу виникає запитання: навіщо тоді взагалі потрібна м'яка сила, передбачена частиною 1 статті 7, якщо наголошується на необхідності більш розроблених інструментів? Та чи не доречніше взагалі прибрати її, за логікою промовця, якщо її функцію і так мають виконувати допоміжні інструменти? Також із цього твердження можна зробити висновок, що «ядерною» силою визначають лише частину 2 статті 7 ДЕС, а не статтю 7 у цілому, хоча більшість наукових праць обґрунтовують, що всю статтю можна віднести до цієї категорії, оскільки навіть частина 1 встановлює, що Рада ЄС буде регулярно здійснювати перевірки, чи залишилися в силі підстави, які викликали порушення, що є своєрідним покаранням та обмеженням у правах для держави-члена.

У вже згаданому Повідомленні Європейської Комісії від 2014 року /* COM/2014/0158 final */ Європейська Комісія відреагувала на кризові події щодо загрози верховенству права й запровадила новий інструмент під назвою Rule of law framework, який передбачає механізми визначення ступеню загрози дотримання верховенства права в державах-членах із метою запобігання можливості призупинення прав держави-порушниці в ЄС.

Необхідність утворення такого механізму обґрунтовується також тим, що застосування процедур порушення на основі статті 258 Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЕС), яка регулює невиконання державою умов установчих договорів, хоч і відіграє важливу роль у підтриманні верховенства права, але така процедура розпочинається лише за умови, якщо недотримання верховенства права є водночас порушенням окремого положення законодавства ЄС. На практиці, як зазначає Європейська Комісія, існують ситуації, що виходять за межі законодавства ЄС і не можуть розглядатися як

порушення зобов'язань за Договорами, але все одно становлять системну загрозу верховенства права. Для таких випадків як раз і існує стаття 7 ДЄС, але через свій «високий поріг» застосування вона не підходить для швидкого реагування на загрози верховенству права, саме тому було необхідно запровадження нового механізму.

Rule of law framework не є заміною статті 7 ДЄС, такий механізм лише доповнює та передує їй. Також Комісія наголошує на тому, що новий інструмент не завадить їй використовувати свої повноваження, передбачені статтею 258 ДФЄС, а дозволить їй вирішувати ситуації, що підпадають під сферу застосування законодавства ЄС, за допомогою процедури, передбаченої статтею 258 ДФЄС. Тобто можна зробити висновок, що Комісія також залишає за собою право використовувати статтю 258 ДФЄС як наслідок застосування нового інструменту в разі встановлення порушень [6].

Належний відповідник Rule of law framework в Україні відсутній, якщо дослідити, – це «рамка верховенства права». І. Забокрицький пропонує перекласти таку процедуру як «механізм верховенства права», як межу, лише дотримання та невихід за яку може свідчити про підтримання верховенства права в певній державі [7, с. 171]. Задля уникнення непорозумінь у своїй роботі будемо використовувати оригінальну назву Rule of law framework.

Такий механізм можемо схарактеризувати як «м'який» спосіб вирішення проблемних ситуацій, оскільки він передбачає діалог між Європейською Комісією та державою-членом і складається з трьох етапів:

1) оцінки, під час якої Комісія перевіряє та оцінює, чи є явні ознаки системної загрози верховенства права, і, якщо така загроза підтверджується, Комісія розпочинає діалог із державою-членом шляхом надсилання «висновку про верховенство права»;

2) рекомендації, яка передбачає видання «Рекомендацій щодо верховенства права», якщо питання не буде розв'язано до цього етапу;

3) моніторингу виконання державою ЄС рекомендацій Комісії.

Причому етапи Rule of law framework взаємопов'язані й структуровані, оскільки передбачають безперервний діалог між Комісією та відповідною державою-членом [4, с. 314].

На тому, що Rule of law framework не замінює статтю 7 ДЄС, а лише доповнює її, Комісія акцентує, визначаючи, що, якщо держава-член не здійснить належних заходів за всіма рекомендаціями протягом встановленого терміну, Комісія буде розглядати питання активації одного з механізмів, передбачених статтею 7 ДЄС як останньої інстанції розв'язання проблеми [6].

Отже, запровадження всіх механізмів, які застосовуються до статті 7 ДЄС, як бачимо на прикладі Rule of law

framework, на думку Європейського Союзу, має на меті надання можливості знайти рішення з державою-членом, що порушила спільні цінності Європейського Союзу, без застосування санкцій, передбачених статтею 7 ДЄС. А отже, метою є запровадження м'якого механізму пошуку консенсусу з державою-порушницею.

Але станом на тепер можемо констатувати, що механізм забезпечення спільних цінностей Європейського Союзу піддається серйозному випробуванню на ефективність. Не зважаючи на те, що процедура Rule of law framework була застосована до Польщі у 2016 році, вона не досягла очікуваного результату, і навіть розпочалася процедура за частиною 1 статті 7 ДЄС, але проблема все одно досі залишилася не розв'язаною. Останні події, що відбуваються в Польщі, явно вказують на загрозу забезпечення верховенства права в державі, адже 7 жовтня 2021 року Конституційний трибунал Польщі визнав певні статті договорів Європейського Союзу неконституційними, що взагалі порушує принципи ЄС щодо верховенства його норм над нормами національного права. Така ситуація свідчить про те, що механізми Європейського Союзу не надали жодних результатів щодо Польщі. Занепокоєння також викликає ситуація, що склалася в Угорщині, до якої так само почали процес застосування пункту 1 статті 7 ДЄС. Така ситуація явно підтримує авторитет Європейського Союзу на міжнародній арені, а тому досить цікавим є спостереження за наступним планом дій ЄС щодо вказаних держав.

Висновок. Дослідивши механізми, які запровадив Європейський Союз задля підтримання своїх цінностей, можемо констатувати, що вони викликають досить великий резонанс, оскільки додаткові процедури, що застосовуються до основного «санкційного» механізму, передбаченого статтею 7 Договору про Європейський Союз, піддаються значній критиці з боку науковців, і взагалі ставиться під сумнів їх необхідність. Уважаємо, що механізми до основної процедури можуть бути доречними як м'який договірний шлях лише в тому випадку, коли вони не будуть мати затяжний характер і будуть відсутні спроби довгий час намагатися мирно вирішувати ситуації, до яких негайно варто застосовувати серйознішу процедуру з відповідними наслідками. Тобто м'якіший шлях вирішення має бути там, де це працює, а не там, де варто негайно приймати серйозніші заходи для запобігання стійкого порушення спільних цінностей Європейського Союзу, в той час, як державі просто надаються рекомендації, котрих вона не дотримується.

Своєю чергою, доповнюючі процедури можуть відігравати й превентивну роль, адже вони наголошують на наявних проблемах, а сам процес діалогу на серйозніших стадіях піддається розголосу серед усього світу, що значною мірою впливає на авторитет країни, яка здійснює порушення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Договір про Європейський Союз : Міжнародний документ від 07 лютого 1992 р. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text (дата звернення: 16.10.2021).
2. Право Європейського Союзу : основи теорії / Т.М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. І.В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 360 с.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27 червня 2014 р. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 18.10.2021).
4. Nowak-Far A. The Rule of Law Framework in the European Union: Its Rationale, Origins, Role and International Ramifications Crossref. *Beiträge zum ausländischen öffentlichen Recht und Völkerrecht book series (BEITRÄGE)*. 2021. Volume 298. P. 305–331. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-662-62317-6_12 (дата звернення: 18.10.2021).
5. Fletcher M. Article 7 sanctions: a legal expert explains the EU's "nuclear option". 2017. URL: <http://theconversation.com/article-7-sanctions-a-legal-expert-explains-the-eus-nuclearoption-81724> (дата звернення: 19.10.2021).
6. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL A new EU Framework to strengthen the Rule of Law /* COM/2014/0158 final */. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52014DC0158> (дата звернення: 19.10.2021).
7. Забокрицький І. Rule of law framework як механізм забезпечення верховенства права в рамках Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 171–177. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/4/33.pdf> (дата звернення: 19.10.2021).
8. Kochenov D. Busting the myths nuclear: A commentary on Article 7 TEU. *EU Working Papers LAW*. 2017/10. URL: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/46345/LAW_2017_10.pdf?sequence=1 (дата звернення: 21.10.2021).